

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

© Министерство на правосъдието на Република България, mjs.bg. Разрешението за повторно публикуване на този неофициален превод е предоставено единствено за целите на включването му в базата данни HUDOC на ЕСПЧ.

© Ministry of Justice of the Republic of Bulgaria, mjs.bg. Permission to re-publish this non-official translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

ПЕТО ОТДЕЛЕНИЕ

ГАНЧЕВ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

(Жалба no. 57855/00)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

12 април 2007 г.

ОКОНЧАТЕЛНО

12/07/2007г.

Това решение става окончателно при наличие на обстоятелствата, упоменати в чл. 44 § 2 на Конвенцията. Същото може да претърпи редакционни промени.

По делото Ганчев срещу България,

Европейският съд по правата на човека (Пето отделение), заседаващ като Камера в състав:

Г-н П. ЛОРЕНЦЕН [P. LORENZEN], *председател*,
Г-жа С. БОТУШАРОВА [S. BOTOUSCHAROVA],
Г-н В. БУТКЕВИЧ [V. BUTKEVYCH]
Г-жа М. ЦАЦА-НИКОЛОВСКА [M. TSATSA-NIKOLOVSKA]
Г-н Р. МАРУСТЕ [R. MARUSTE]
Г-н Х. БОРЕГО БОРЕГО [J. BORREGO BORREGO],
Г-жа Р. ЙЕГЕР [R. JAEGER], *съдиш*,
и г-жа К. ВЕСТЕРДИК [C. WESTERDIEK], секретар на
отделението

След като обсъди въпросите в закрито заседание, проведено на 20 март 2007 г., постановява следното решение, прието на същата дата:

ПО ПРОЦЕДУРАТА

1. Делото е образувано по жалба (но. 57855/00) срещу Република България, подадена пред Съда съгласно чл. 34 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи (наричана по-долу за краткост Конвенцията) от българския гражданин г-н Велко Стоянов Ганчев (наричан по-долу за краткост жалбоподател) на 30 декември 1999 г.

2. Жалбоподателят е представляван първоначално от г-жа В. Келчева, а по-късно от г-н В. С. Стоянов, адвокати, практикуващи в гр. Пазарджик. Българското правителство (наричано по-долу за краткост Правителството) е представлявано от своя агент г-жа М. Коцева от Министерството на правосъдието.

3. На 30 юни 2005 г. Съдът обявява жалбата за частично недопустима и решава да съобщи на Правителството оплакванията, свързани с твърдението, че жалбоподателят не е бил изправен пред съдия, както и с продължителността на наказателното производство срещу него. По силата на разпоредбата на чл. 29 § 3 от Конвенцията Съдът решава да разгледа едновременно допустимостта и съществуването на жалбата.

ФАКТИТЕ

ОБСТОЯТЕЛСТВАТА ПО ДЕЛОТО

4. Жалбоподателят е роден през 1940 г. и живее във Велинград.

5. На 11 ноември 1999 г. жалбоподателят е арестуван и изправен пред следовател, който решава да го задържи под стража по обвинение за блудство с малолетно лице на 20 октомври 1999 г., престъпление, наказуемо с до пет години лишаване от свобода по чл. 149 (1) от Наказателния кодекс. Постановлението на следователя е потвърдено от прокурор.

6. На 18 ноември 1999 г. следователят провежда претърсване в дома на жалбоподателя.

7. На 29 март 2000 г. жалбоподателят е освободен.

8. По време на разследването са разпитани редица свидетели, пострадалата и жалбоподателят и са изготвени няколко криминалистични и медицински експертизи.

9. На 5 февруари 2001 г. следователят представя заключенията си пред прокурора и предлага срещу жалбоподателя да се внесе обвинителен акт за блудство.

10. На 10 април 2001 г. районната прокуратура връща делото на следователя с указания за допълнително разследване относно това дали жалбоподателят е изнасилвил същото момиче на 9 ноември 1999 г., както твърди тя.

11. Тъй като пострадалата е променила адреса си и не може да бъде открита, разследването не може да продължи и е спряно на 1 октомври 2003 г.

12. През октомври 2003 г. преписката е изпратена в районното полицейско управление във Велинград с указание да продължи търсенето на адреса на пострадалата. Изглежда, че към септември 2006 г., времето на последните съобщения, получени от страните, разследването остава спряно.

Б. Относимо вътрешно законодателство и практика

13. Относимите разпоредби на Наказателно-процесуалния кодекс (НПК) относно задържането под стража и практиката на българските власти през обсъждания период са обобщени в решенията на Съда по няколко подобни дела (вж., сред другите източници, решенията по делата *Nikolova v. Bulgaria* [GC], no. 31195/96, §§ 25-36, ECHR 1999-II; *Iijkov v. Bulgaria*, no. 33977/96, §§ 55-62, 26 July 2001; и *Yankov v. Bulgaria*, no. 39084/97, §§ 79-88, ECHR 2003-XII (extracts)).

14. Законодателно изменение, влязло в сила на 2 юни 2003 г., позволява на обвиняемия да поиска делото му да бъде разгледано от

съда, ако в предварителното производство от повдигане на обвинението са изтекли повече от две години, когато обвинението е за тежко престъпление, и повече от една година в останалите случаи (чл. 239а от НПК, в сила от април 2006 г.). Според пар. 140 от преходните разпоредби на закона за изменениеот 2003 г. тази възможност влиза в сила веднага относно разследвания, започнати преди месец юни 2003 г. През април 2006 г. чл. 239а е заместен от чл. 368 и 369 от новия НПК, чиито текстове са формулирани по същия начин.

15. Процедурата по тези разпоредби е следната. Обвиняемият следва да подаде молба до съответния съд, който има седем дни да се произнесе по нея. Той може да върне делото на прокурора или да прекрати наказателното производство. Ако делото се върне на прокуратурата, прокурорът в срок от два месеца следва да внесе делото за разглеждане в съда или да прекрати производството, а ако не го направи, съдът следва да прекрати производството срещу обвиняемия, който е подал молбата.

16. Изменението от 2003 г. е внесено в Народното събрание с мотива, че е нужно да се осигури спазването на правото на гледане на делата в разумен срок, гарантирано от Конвенцията.

ПРАВОТО

I. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛ. 5 § 3 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

17. Жалбоподателят се оплаква, че при ареста си на 11 ноември 1999 г. не е бил изправен пред съдия или пред длъжностно лице, упълномощено от закона да изпълнява съдебни функции по смисъла на чл. 5 § 3 от Конвенцията. Правителството не предоставя коментар.

18. Относимата част на чл. 5 § 3 гласи:

“Всеки арестуван или лишен от свобода в съответствие с разпоредбите на т. 1(с) на този член трябва своевременно да бъде изправен пред съдия или пред длъжностно лице, упълномощено от закона да изпълнява съдебни функции...”

А. Допустимост

19. Съдът отбелязва, че това оплакване не е явно необосновано по смисъла на чл. 35 § 3 от Конвенцията. То не покрива и нито едно от другите основания за недопустимост. Ето защо то следва да бъде обявено за допустимо.

Б. По същество

20. Съдът припомня, че в предишни решения, касаещи системата на предварителното задържане в България преди 1 януари 2000 г., е констатирал, че нито следователите, пред които обвиняемите са изправяни, нито прокурорите, които одобряват заповедите за задържане, могат да се смятат за „длъжностни лица, упълномощени от закона да изпълняват съдебни функции” по смисъла на чл. 5 § 3 (вж. решенията по делата *Assenov and Others v. Bulgaria*, judgment of 28 October 1998, *Reports of Judgments and Decisions* 1998-VIII, pp. 2298-99, §§ 144-50; *Nikolova*, цитирано по-горе, §§ 49-53 и *Shishkov v. Bulgaria*, no. 38822/97, §§ 52-54, 9 January 2003).

21. Настоящото дело също касае предварително задържане преди 1 януари 2000 г. Задържането на жалбоподателя е постановено от следовател и потвърдено от прокурор. Нито следователят, нито прокурорът са достатъчно независими и безпристрастни за целите на чл. 5 § 3, с оглед на практическата роля, която играят при разследването и наказателното преследване и потенциалното участие на прокурора като страна в наказателното производство. Съдът препраща към анализа на относимото вътрешно право, съдържащ се в решението по делото *Nikolova*, цитирано по-горе (вж. 28, 29 и 49-53 от това решение).

22. Следователно, налице е нарушение на правото на жалбоподателя да бъде изправен пред съдия или пред длъжностно лице, упълномощено от закона да изпълнява съдебни функции, по смисъла на чл. 5 § 3 от Конвенцията.

II. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛ. 6 § 1 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

23. Жалбоподателят се оплаква, че наказателното производство срещу него е с прекомерна продължителност и така нарушава чл. 6 § 1 от Конвенцията, който в относимата си част гласи:

“Всяко лице, при решаването на .. основателността на каквото и да е наказателно обвинение срещу него, има право на... гледане на неговото дело в разумен срок от... съд...”

А. Становищата на страните по допустимостта на оплакването

24. Правителството твърди, че жалбоподателят не е изчерпил всички вътрешноправни средства за защита, тъй като е пропуснал да се възползва от процедурата по чл. 239а от НПК и не е обжалвал пред районния съд постановлението за спиране от 1 октомври 2003 г.

25. Жалбоподателят отговаря, че правните средства за защита, за които говори Правителството, са неефективни, тъй като не могат да осигурят обезщетение и признаване на нарушението, във връзка с което е оплакването.

Б. Преценката на Съда

26. По делото не се спори, че жалбоподателят не е подавал молба по чл. 239а от НПК. Ето защо съдът следва да разгледа дали това е било ефективно правно средство за защита, което е трябвало да бъде изчерпано по смисъла на чл. 35 § 1 от Конвенцията.

27. Съдът е констатирал, че правните средства за защита срещу прекомерната продължителност на производството могат да се смятат за ефективни, ако имат превантивен или компенсаторен ефект. В абсолютен план най-доброто решение е превенцията. Правно средство за защита, предназначено да ускори производството, за да го предпази от прекомерна продължителност, е най-ефективното решение. Такова средство има и несъмнено предимство пред средство, което предлага само обезщетение, тъй като то предпазва и от констатиране на последователни нарушения в рамките на едно и също производство, а не просто поправя дадено нарушение *a posteriori*, както прави компенсаторното средство (вж. решението по делото *Sürmeli v. Germany* [GC], no. 75529/01, §§ 99 and 100, ECHR 2006-).

28. Правното средство по настоящото дело, молба по чл. 239а от НПК, става директно достъпно през юни 2003 г. за всеки обвиняем, наказателното производство срещу когото е висящо на фаза разследване по-дълго от определения в закона период (една или две години, в зависимост от тежестта на обвиненията). Такъв е случаят с жалбоподателя. Към юни 2003 г. производството срещу него виси на фаза разследване от три години и седем месеца (вж. пар. 5-11 по-горе).

29. Съдът отбелязва също, че, когато се подаде молба по чл. 239а, тя се разглежда в рамките на седем дни от съд и след това властите трябва или да изготвят обвинителен акт в рамките на два месеца и да внесат делото в съда, или да прекратят производството (вж. пар. 14-16 по-горе). И в двата случая, като се възползва от правното средство по чл. 239а, обвиняемият ефективно довежда до край предварителното разследване, а в някои случаи и наказателното производство. Ето защо няма съмнение, че по отношение на дела, забавени на стадий предварително разследване – както това на жалбоподателя – разглежданото средство може да послужи за превенция на евентуално нарушение на правото на обвиняемия на разглеждане на делото в разумен срок.

30. Вярно е, че правното средство по чл. 239а не може да осигури обезщетение. Ето защо, по дела, където още преди въвеждането на това средство през юни 2003 г. са се натрупали значителни забавяния, надвишаващи разумния срок, въпросът дали то е ефективно по принцип е ирелевантен по чл. 13 (вж. решенията по делата *Karov v. Bulgaria*, no. 45964/99, § 74, 16 November 2006 и, *mutatis mutandis*, *Rachevi v. Bulgaria*, no. 47877/99, § 67, 23 September 2004). Съответно, при такива случаи това, че жалбоподателят не е подал молба по чл. 239а от НПК, не може да се отрази на допустимостта на оплакването по чл. 6 § 1 от Конвенцията.

31. Съдът обаче взема под внимание, че случаят на жалбоподателя е различен. Без да преценява предварително оплакването на жалбоподателя по същество, той отбелязва, че между ноември 1999 г., когато е образувано наказателното производство срещу жалбоподателя, и април 2001 г., когато прокурорът разпорежда допълнително разследване, властите работят активно по случая и поне една част от забавянето, породено след 2001 г., се дължи до голяма степен на обективни трудности (вж. пар. 5-11 по-горе). Ето защо не може да се каже със сигурност, че преди юни 2003 г., когато е възникнала възможността за жалбоподателя да търси ускоряване на производството, „разумният срок” вече е бил надвишен.

32. Съдът е констатирал по предишни дела, че средства за защита като жалби до съответни органи с правомощия да ускоряват наказателни и граждански производства са ефективни по смисъла на чл. 13 във връзка с чл. 6 § 1 от Конвенцията и следователно следва да

се изчерпят, преди да се задейства международният механизъм за защита правата на човека (вж. решенията по делата *Charzyński v. Poland* (dec.), no. 15212/03, ECHR 2005 и *Slavicek v. Croatia* (dec.), no. 20862/02, ECHR 2002-VII).

33. В случая на жалбоподателя е ясно, че ако той е подал молба по чл. 239а от НПК, производството би стигнало до съд или би било прекратено не по-късно от септември или октомври 2003 г. Жалбоподателят няма право да твърди нарушение на правото му на гледане на делото в разумен срок заради, *inter alia*, продължаващата висиящност на производството след 2003 г., без да се е възползвал от вътрешноправното средство за защита, което е можело ефективно и бързо да придвижи производството. Следователно, при конкретните обстоятелства не може да се смята, че жалбоподателят е изчерпил всички вътрешноправни средства за защита, както изисква чл. 35 § 1 от Конвенцията. При тези обстоятелства не е необходимо да се разглежда дали другата възможност, на която се позовава Правителството – жалба до съответния районен съд срещу спирането на наказателното производство – е била правно средство за защита, което е трябвало да се изчерпи.

34. Следователно, оплакването по чл. 6 § 1 относно продължителността на производството следва да се обяви за недопустимо по чл. 35 § 4 от Конвенцията.

III. ПРИЛОЖЕНИЕ НА ЧЛ. 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

35. Чл. 41 от Конвенцията гласи:

„Ако Съдът установи, че е имало нарушение на Конвенцията или на протоколите към нея и ако вътрешното право на съответната Високодоговаряща страна допуска само частично обезщетение, Съдът, ако е необходимо, постановява предоставянето на справедливо обезщетение на потърпевшата страна.”

А. Вреди

36. Жалбоподателят претендира за 7000 евро обезщетение за неимуществени вреди.

37. Правителството не предоставя коментар.

38. Като има предвид естеството на нарушението на чл. 5 § 3, установено по настоящото дело, Съдът е на мнение – както по други подобни дела (вж. решението по делото *Nikolova*, цитирано по-горе, § 76) – че констатирането на нарушението представлява достатъчно справедливо удовлетворение при дадените обстоятелства.

Б. Разходи и разноски

39. Жалбоподателят претендира също за 5000 евро разходи и разноски за делото пред Съда. Той представя актуален документ, установяващ хонорара, уговорен между него и двама адвокати, и броя часова, изработени при часова ставка от 100 евро. Претендираните часове работа включват, *inter alia*, седем часа за преглед на частичното решение на Съда по делото и на писмото на Секретариата до жалбоподателя. Жалбоподателят моли сумите за разходи и разноски да се платят директно на двамата адвокати.

40. Правителството не предоставя коментар.

41. Според практиката на Съда жалбоподателите имат право разходите и разноските им да бъдат възстановени само доколкото е доказано, че те са били действително направени, нужни и разумни като размер. По настоящото дело, като има предвид информацията, с която разполага, и гореописаните критерии, Съдът смята за разумно да присъди сумата от 300 евро, която да бъде заплатена директно на настоящия процесуален представител на жалбоподателя. Определяйки размера на сумата, Съдът отбелязва, че повечето от оплакванията на жалбоподателя са обявени за недопустими, а единственото оплакване, по което е установено нарушение на Конвенцията, е идентично с редица оплаквания, разгледани по други дела срещу България, включително дела, по които се е явявал процесуалният представител на жалбоподателя (вж. решенията по делата *Georgiev v. Bulgaria*, no. 47823/99, 15 December 2005, *Dobrev v. Bulgaria*, no. 55389/00, 10 August 2006, *Yordanov v. Bulgaria*, no. 56856/00, 10 August 2006 и делата, цитирани в пар. 13 и 20 по-горе).

В. Лихва за забава

42. Съдът счита за уместно лихвата за неизпълнение да бъде обвързана с пределната ставка по заеми на Европейската централна банка, към която се добавят три процентни пункта.

ПО ТЕЗИ СЪОБРАЖЕНИЯ СЪДЪТ ЕДИНОДУШНО

1. *Обявява* оплакването по чл. 5 § 3 за допустимо, а оплакването по чл. 6 § 1 за недопустимо;
2. *Приема*, че е налице нарушение на чл. 5 § 3 от Конвенцията;

3. *Приема*, че установяването на нарушението представлява само по себе си достатъчно справедливо удовлетворение за неимуществените вреди, претърпени от жалбоподателя;
4. *Приема*
- (а) че държавата-ответник следва да плати на жалбоподателя, директно към сметката на настоящия му процесуален представител, в рамките на три месеца, след като настоящото решение стане окончателно по смисъла на чл. 44 § 2 от Конвенцията, 300 (триста) евро за разходи и разноски, плюс всякакви данъци, които биха могли да бъдат наложени;
 - (б) че от изтичането на упоменатия по-горе тримесечен срок до плащането се дължи проста лихва върху горепосочените суми в размер равен на пределната ставка по заеми на Европейската централна банка, към която се добавят три процентни пункта;
5. *Отхвърля* останалата част от претенцията на жалбоподателя за справедливо удовлетворение.

Изготвено на английски език и съобщено писмено на 12 април 2007 г., в съответствие с член 77, §§ 2 и 3 от Правилника на Съда.

Клаудия Вестердик
Секретар

Пер Лоренцен
Председател